

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ZAKON O ZAŠTITI I POSTUPANJU SA DJECOM I MALOLJETNICIMA U KRIVIČNOM POSTUPKU U FBiH

Ovaj dokument je objavljen uz podršku američkog naroda preko Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

Biro za ljudska prava Tuzla je odgovoran za sadržaj ovog dokumenta i stavovi koji su u njemu izneseni ne odražavaju stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

**BIRO ZA LJUDSKA PRAVA
TUZLA**

Potpisivanjem Konvencije UN o pravima djeteta država Bosna i Hercegovina se obavezala na unaprijeđenje prava i sloboda djeteta i to kroz ustanovljavanje pravnog okvira, kao i uspostavljanje institucija i mehanizama neophodnih za primjenu odredaba ove konvencije.

Prema Konvenciji o pravima djeteta, djeca koja su u sukobu sa zakonom imaju pravo na "postupak usklađen sa unapređivanjem osjećaja dostojanstva i sopstvene vrijednosti djeteta". Osnovni principi Konvencije su: uvažavanje najboljeg interesa djeteta, pravo djeteta na život, opstanak i razvoj, nediskriminacija i aktivno učešće djeteta u svim postupcima koji ga se tiču.

Iskustva pokazuju da se prava djece koja su u sukobu sa zakonom često krše. Nije rijetkost da ova djeca dugo čekaju početak suđenja, da nemaju odgovarajućeg zastupnika, da su izložena nasilju u zatvoru, ili da im se izriču neodgovarajuće sankcije.

Posljednjih godina bilježi se rast prijava protiv maloljetnika. U strukturi krivičnih djela maloljetnika najzastupljenije su krađe, teške krađe i razbojništva. Prevencija maloljetničke delinkvencije trebala bi biti jedan od prioriteta svih aktera uključenih u proces maloljetničkog pravosuđa .

Obilježavanje maloljetnih prestupnika kao "kriminalaca" vodi njihovom isključivanju iz društva i ne pomaže rehabilitaciji ove djece. Na taj način se ne pomaže ni društvu, ni žrtvi, ni maloljetnom prestupniku.

Prema međunarodnim standardima lišenje slobode, zadržavanje u pritvoru i zatvaranje djeteta metode su koje treba primjenjivati jedino kada su sve ostale mjere iscrpljene. Pri tome, takve je sankcije neophodno ograničiti na najkraći mogući vremenski period, uz garanciju da će dijete biti odvojeno od odraslih prestupnika.

Do sada je najčešća reakcija države na slučajeve maloljetničkog prestupništva bila izricanje mjera pojačanog nadzora. Međutim, klasični sudski postupak i smještanje djece u institucije zatvorenog ili poluotvorenog tipa u većini slučajeva ne odvraća dijete od vršenja krivičnih djela, i jako često maloljetnici prema kojima su takve mjere primijenjene vraćaju kršenju zakona.

Usvajanjem Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH i primjenom Uredbe o primjeni odgojnih preporuka ostvarit će se zakonodavne pretpostavke za stvaranje jednog novog sistema maloljetničkog pravosuđa koje:

- **obuhvata svu djecu (osobe do 18 godine po UN konvenciji o pravima djeteta)**
- **za osnovni princip ima uvažavanje interesa djeteta**
- **je zasnovano na principu nediskriminacije**
- **poštuje pravo na život, opstanak i razvoj djeteta**
- **štiti djete od mučenja i drugih vidova okrutnog ponašanja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja**
- **zabranjuje nezakonito ili proizvoljno pritvaranje djeteta i maksimalno smanjuje pritvorski rok**
- **obezbjeduje brz pristup pravnoj i drugoj pomoći**
- **poštuje pravo na privatnost u svim fazama krivičnog postupka**
- **poštuje vjerska i kulturna vjerovanja djeteta**

• **je fokusirano na prevenciju kao primarni cilj**

• **angažuje djecu u društveno korisnim aktivnostima što doprinosi njihovom pozitivnom razvoju**

• **zatvaranje djece koristi kao posljednju raspoloživu mjeru i u najkraćem mogućem trajanju**

• **obezbjeduje mogućnost ranijeg otpuštanja maloljetnika iz zatvora**

• **primjenjuje principe preusmjeravanja, skretanja i restorativnog pravosuđa sa ciljem odvratanja maloljetnika od formalnog sistema krivičnog pravosuđa**

• **daje primat vaninstitucionalnom sankcionisanju**

• **je usmjereno na jačanje kapaciteta i obučavanje svih aktera maloljetničkog pravosuđa**

• **radi na jačanju svijesti u javnosti o značaju pripreme maloljetnika za povratak kući**

• **je zasnovano na međunarodnim standardima**

Koje su razlike i prednosti?

REDOVAN KRIVIČNI POSTUPAK - RETRIBUTIVNO PRAVOSUĐE (ZASLUŽENA KAZNA,ODMAZDA)

- tradicionalni odgovor na kriminalitet mladih u kome se akcenat stavlja na na krivično djelo i učinioca, a u drugi plan žrtva krivičnog djela
- krivično djelo je akt protiv države, a odgovornost prestupnika se definiše određivanjem sankcije
- odnosi između strana u sukobu su suprotstavljeni, a "dug" prema državi i društvu je apstraktan
- u odnosu na strane u sukobu ne podstiče na kajanje, odnosno praštanje; jedna povreda društva se zamjenjuje drugom povredom
- društvena zajednica odnosno država se nalazi na margini povodom ovog sukoba

ALTERNATIVE SUDSKOM POSTUPKU PREMA MALOLJETNIM PRESTUPNICIMA- RESTORATIVNO PRAVOSUĐE (USPOSTAVLJANJE, DOVOĐENJE U PRVOBITNO STANJE)

- za svoj osnov ima restituciju, nadoknadu ili popravljjanje štete nastale krivičnim djelom
- savremeni koncept restorativne pravde daje prednost neformalnim oblicima rješavanja konflikta nastalog izvršenjem krivičnog djela, umiješani kako direktno, tako i indirektno;

- nema tačne definicije, sadrži niz različitih programa (prakse, mjere, postupke) koji se mogu primjeniti u različitim fazama krivičnog postupka uključujući i skretanje sa formalnog krivičnog postupka
 - predstavlja konstruktivan odgovor na kriminalitet koji teži ka tome da se popravi šteta, a ne odmazdi i kažnjavanju odnosno produbljivanju sukoba
 - koncept restorativne pravde shvata krivično djelo kao povredu ljudi i međuljudskih odnosa, dok je povreda pravne norme sekundarnog karaktera (princip personalizma)
 - u tradicionalnom sistemu žrtve često imaju osjećaj osoba kojima se sudi; učinioci se zadržavaju u sistemu nastavljajući da vrše krivična djela; presuđenjem često nezadovoljni i žrtva i učinilac
-